

การศึกษาสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำทางสังคม

Education creates graduates as social leaders

พิชิต ขวัญทองยิ้ม

Pichit Khountongyim

สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ

Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: eits thailand64@gmail.com

Received December 5, 2022; Revised December 13, 2022; Accepted December 20, 2022

บทคัดย่อ

ภูมิสังคม การพัฒนาทุกด้าน มีดุลยภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์ มีความสอดคล้อง เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่ม ศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ นำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามกรอบนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของประเทศ และทฤษฎีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำสำคัญ: การศึกษาสร้างบัณฑิต; ผู้นำทางสังคม; บัณฑิต

Abstract

The social landscape in all aspects of development is equilibrium in both economic, social and ecological dimensions with mutual support and interdependence, focusing on “people-centered development”, creating national security, developing people of all ages to be good and talented people. Potential and creativity, which is the key to increasing competitiveness in both manufacturing and service sectors to strengthen Having morals, ethics, and a sense of responsibility for the public lead to the creation of a desirable society, living together happily and leading to the achievement of a long-term vision. “Stable, Prosperous, Sustainable” according to the country's Thailand 4.0 policy and the National Economic and Social Development Plan Theory

Keywords: Education to Create Graduates; Social Leaders; Graduates

ความหมายการศึกษา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา (Education) คือ การเล่าเรียน การฝึกอบรม ซึ่งคาร์เตอร์ วี. กูด ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมศัพท์การศึกษา 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การศึกษา หมายถึง การดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอื่น ๆ ตามค่านิยมและคุณธรรมในสังคม

ประการที่ 2 การศึกษา หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งบุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนกำหนดไว้อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาบุคคล รวมถึงสังคม

ประการที่ 3 การศึกษา หมายถึง วิชาซึ่งพหุสำหรับครู โดยจัดสอนในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย วิชาจิตวิทยาการศึกษา ปรัชญา ประวัติการศึกษา หลักสูตร หลักการสอน การวัดผล การบริหาร การนิเทศการศึกษา และวิชาอื่น ๆ ที่ครูควรรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดความเจริญงอกงามสำหรับครู

ประการที่ 4 การศึกษา หมายถึง การรวบรวมศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบของคนในอดีตสู่คนรุ่นใหม่

นอกจากนี้ยังมีบุคคลต่าง ๆ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการศึกษา โดยเชื่อว่า

- การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
- การศึกษา คือ ชีวิต และชีวิตคือการศึกษา
- การศึกษา คือ การพัฒนาคน
- การศึกษา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติ
- การศึกษา คือ การแก้ปัญหาของมนุษย์ให้หลุดพ้น และเข้าถึงสิ่งดีงาม
- การศึกษา คือ การถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ศิลปวัฒนธรรม
- การศึกษา คือ การเตรียมตัวสำหรับการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ (นันทพงศ์ ปุณขันธ์, 2560)

ยัง ยัคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ให้ความหมายของการศึกษาไว้กล่าวคือ การศึกษา หมายถึง การนำความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยเหมาะสมกับโอกาสและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

โจฮัน เพรดเดอริค แฮร์บาร์ต (John Friedrich Herbart) ให้ความหมายของการศึกษาว่าการศึกษา คือ การทำให้พลเมืองมีความประพฤติดี และมีอุปนิสัยที่ดีงาม

เฟรด ดอริค เฟรอบเอล (Friedrich Froebel) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเอง

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ กล่าวคือ

- การศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่เตรียมตัวเพื่อชีวิต
- การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม

- การศึกษา คือ กระบวนการทางสังคม
  - การศึกษา คือ การสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต
- คาร์เตอร์ วี. กู๊ด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 3 ความหมาย คือ
- การศึกษา หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม
  - การศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ รวมถึงความสามารถจากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดตั้งขึ้น
  - การศึกษา หมายถึง วิธีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่ถูกรวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ศึกษา
- ม.ล.ปิ่น มาลากุล กล่าวว่า การศึกษาเป็นเครื่องหมายที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามในตัวบุคคล
- สาโรช บัวศรี กล่าวว่า การศึกษา คือ การพัฒนาบุคคลและสังคมให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาเพื่อเป็นบุคคลที่ดีของสังคม (วรบุษ ตุนทกิจ, 2553)

ความหมายของบัณฑิต

บัณฑิต คือ คนที่มีจิตใจผ่องใสเป็นปกติ ความเห็นถูกเห็นผิด ยึดถือค่านิยมที่ถูกต้อง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา

- เป็นผู้รู้ดี คือ รู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว
- เป็นผู้รู้ถูก คือ รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด
- เป็นผู้รู้ชอบ คือ รู้ว่าอะไรบุญอะไรบาป

บัณฑิต อาจเป็นใครก็ได้ เช่น อาจเป็นผู้อ่านหนังสือไม่ออก อาจเป็นชาวไร่ชาวนา อาจเป็นผู้มีการศึกษาสูง แต่ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตาม จะต้องเป็นผู้มีจิตใจผ่องใส และดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา คนทั่วไปมักเข้าใจว่า ผู้ที่เรียนหนังสือจนได้รับปริญญา นั่นคือบัณฑิต แท้จริงแล้วนั้นเป็นเพียงบัณฑิตทางโลกเท่านั้น ยังไม่ใช่บัณฑิตที่แท้จริง เพราะผู้ที่ได้รับปริญญาแล้วถ้าความประพฤติไม่ดีอาจไปทำผิดกฎหมายได้แต่บัณฑิตที่แท้จริงคือผู้ตั้งใจจะความซื่อสัตย์ดี และมีความสุขจิต ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่น (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2553)

พระมหาหรรษา นิธิคุณยากร ท่านได้ให้ความหมายของบัณฑิตไว้ว่าเราวัดคุณค่าและความสำคัญ ของบัณฑิตทางโลกด้วย “ใบปริญญาบัตร” ที่นำไปเป็นเครื่องมือเพื่อเป็นใบเบิกทางในการประกอบอาชีพ หากกล่าวถึงบัณฑิตหมายถึงผู้ฉลาด คำว่า ฉลาดในบริบททางโลกย่อหมายถึงความฉลาดในการใช้ความรู้เพื่อเอาตัวรอดโดยการแสวงหาปัจจัยต่างๆมาเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงชีพ แต่เมื่อก้าวถึง “บัณฑิตในทางธรรม” ย่อมมีนัยที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพราะบัณฑิตในบริบทนี้ แม้จะหมายถึง “ความฉลาด” เช่นเดียวกัน แต่เป็นความฉลาดทางปัญญา กล่าวคือเป็นผู้ที่มีปัญญา หมายถึง “ฉลาดที่มีปัญญาเป็นตัวผลักดันอยู่เบื้องหลัง” ความฉลาดนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. รู้ หมายถึง การรู้ว่าสิ่งไหนควรสิ่งไหนไม่ควร รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด เป็นการรู้ถึงสภาวะทุกอย่างที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

2. ตื่น หมายถึง การที่สภาพจิตของมนุษย์ตื่นจากการครอบงำด้วยความอยากที่ไร้ขอบเขต เกินขีดจำกัด การที่จิตตื่นจากการครอบงำของความโกรธ และความเกลียดชังที่ไม่พึงปรารถนา และสภาพจิตที่ตื่นจนนำไปสู่การตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ โดยขาดความยึดติดและรู้เท่าทัน

3. เบิกบาน หมายถึง สภาพจิตของของบัณฑิตที่มีความสุข สดชื่น และเบิกบานประดุจดอกบัวในยามเช้าพร้อมเผชิญหน้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งการใช้ชีวิต การทำงาน และเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสังคม (พระมหาพรหมชา นิธิยุณยากร, 2553)

ความหมายของผู้นำ

ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กร เพราะผู้นำเป็นคนที่ทำหน้าที่ และรับผิดชอบโดยตรงที่ต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุม ให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่องค์กรวางไว้

McFarland กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถในการชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ

ผู้นำ คือ บุคคลที่มาจาก การเลือกตั้งหรือแต่งตั้งขึ้นมาของกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการยกย่องจากกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ เช่น การชี้แนะ สั่งการ และช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (อภิรักษ์ ธิณทัฬ, 2555)

คุณสมบัติของผู้นำ

1. ความรู้ (Knowledge) ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดของการเป็นผู้นำ ควรมีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ รวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดี จึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด ฐานะแห่งความเป็นผู้นำก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้น

2. ความริเริ่ม (Initiative) ความริเริ่ม คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่งที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น ความริเริ่มจะเจริญงอกงามได้ หัวหน้างานจะต้องมีความกระตือรือร้น มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ และมีใจสู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จ

3. มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด (Courage and firmness) ผู้นำที่ดีต้องไม่กลัวต่อ ความยากลำบาก มีความกล้าหาญ สามารถแก้ปัญหาของงานต่างๆเพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ความเด็ดขาดก็เป็นสิ่งที่ผู้นำต้องมีในตัวของผู้ผู้นำ ลักษณะของการผู้นำที่ดีต้องกล้าได้กล้าเสียด้วย

4. การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations) ผู้นำที่ดีจะต้องสามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศทุกวัยทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะช่วย แก้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้
5. มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty) ผู้นำที่ดีจะต้องยึดหลักของความถูกต้องและเหมาะสม มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยใจที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง
6. มีความอดทน (Patience) ความอดทนเป็นพลังที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง
7. มีความตื่นตัวแต่ไม่ตื่นตูม (Alertness) ความตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท ความกระฉับกระเฉง มีความฉไวในการปฏิบัติงานทัน การไม่ตื่นตูม เป็นพลังทางจิตที่จะคิดไตร่ตรองต่อเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักควบคุมตัวเองนั่นเอง (Self-control)
8. มีความภักดี (Loyalty) การเป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น ต้องมีความจงรักภักดีต่อส่วนรวมและต่อองค์การ ความภักดีจะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และปกป้องภัยอันตรายต่าง ๆ
9. มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว (Modesty) ผู้นำที่ดีจะต้อง ๆ ไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่วางอำนาจ ความสงบเสงี่ยมนี้หากมีอยู่ในหัวหน้างานคนใดแล้ว ก็จะทำให้ลูกน้องมีความนับถือ และให้ความร่วมมือเสมอ (ศิริพงษ์ ศรีชัยธรรมรัตน์, 2554)

ความหมายของสังคม

สังคม คือ กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่รวมกัน ในบริเวณหนึ่ง มีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรง ได้แก่ การพูดจาทักทาย การทำงานร่วมกัน การซื้อของขายของ และให้ความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ทางอ้อม เช่น การเดินผ่านผู้ที่เราไม่รู้จัก แต่เขาก็เป็นคนจังหวัดเดียวกัน การใช้สิ่งของที่ผลิตขึ้นโดยคนที่ไม่เคยพบปะเห็นหน้ากันมาก่อน คนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่เราสัมพันธ์กับพวกเขาโดยผ่านบุคคลอื่น ผ่านเอกสารหนังสือที่เขาเขียน เป็นต้น

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) กล่าวคือ มนุษย์จะมีชีวิตโดยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความเกี่ยวข้องกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันในหมู่คณะ สาเหตุที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีความจำเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. มนุษย์มีระยะเวลาของการเป็นทารกยาวนาน ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระยะเริ่มต้นของชีวิต ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์อื่น และด้วยความจำเป็นที่จะต้องมีการเลี้ยงดูทารกเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน สร้างแบบแผนความสัมพันธ์กันเป็นครอบครัว เป็นเพื่อนบ้าน และมีความสัมพันธ์กับคนในสังคมอื่น ๆ

2. มนุษย์มีความต้องการทางสมอง เพราะสามารถคิดค้นวิธีการในการควบคุมธรรมชาติ เพื่อมาใช้ตอบสนองความต้องการ ทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข ซึ่งการควบคุมธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยการแบ่งงานและความร่วมมือจากบุคคลอื่น เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ เช่น การแสวงหาอาหาร ผลิตภัณฑ์ของเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. มนุษย์มีความสามารถในการที่จะสร้างวัฒนธรรมและส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความต้องการอื่น ๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่เป็นต่อชีวิภาพ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่น การจัดระเบียบทางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น (ณัฐมล พรมาหา, 2556)

องค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคม

องค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคมประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

1. การจัดระเบียบทางสังคม

การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง ความเป็นระเบียบแบบแผนและมีกระบวนการจัดระเบียบภายในกลุ่มคน

1.1 กลุ่มคนที่เป็นระเบียบ เป็นกลุ่มคนที่มาติดต่อกันตามหน้าที่และระเบียบกฎเกณฑ์

1.2 กระบวนการจัดระเบียบทางสังคม เป็นเรื่องคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันแต่ละคนจำเป็นต้องมีบรรทัดฐาน สถานภาพ และบทบาทของตน

- **บรรทัดฐาน** คือ แบบแผน กฎเกณฑ์ มาตรฐานในการปฏิบัติ
- **สถานภาพ** คือ ตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม
- **บทบาท** คือ หน้าที่ที่ต้องทำตามสถานภาพที่ได้รับ

การจัดระเบียบทางสังคม เป็นการสร้างระเบียบที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ สามารถนำไปใช้ได้

2. สถาบันทางสังคม

สถาบันทางสังคม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนของสังคม ที่เป็นแนวทางการประพฤติในสังคม แต่ละสังคมมีความต้องการและความจำเป็นหลากหลาย จึงจำเป็นต้องมีสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นต้น

หน้าที่ของสถาบันสังคม

1. ดูแลการเพิ่มหรือขาดของจำนวนสมาชิกในสังคม และการเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นแก่สมาชิก
2. ให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รวมถึงอาชีพที่ใช้ในการดำรงชีวิต
3. ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

4. ส่งเสริมและรักษาความเป็นระเบียบและความมั่นคงของสังคม
5. จัดหา ส่งเสริม ผลิตเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต และการพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพที่ดี
6. ให้ความรู้และส่งเสริมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของสมาชิกในสังคม (ทวีศักดิ์ กรโยชัย, 2555)

การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำสังคม

กระทรวงศึกษาธิการมีการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตร ให้มีคุณภาพที่ดีในทุกระดับชั้น ในส่วน “สกอ.” หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในระดับอุดมศึกษา ได้จัดวิชาการที่เรียนในอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ วิชาศึกษาทั่วไป และวิชาเฉพาะและวิชาชีพต่าง ๆ

วิชาศึกษาทั่วไปหรือวิชาพื้นฐาน (general education) หรือที่เรียกว่า ศิลปศาสตร์ (Liberal arts) มีหมวดวิชา 3 สาขา คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (the humanities, social science and natural science) เป็นการเตรียมพื้นฐานตัวบุคคลให้พร้อมที่จะไปศึกษาวิชาเฉพาะที่เจาะลึก วิชาชีพ วิชาศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การ “สร้างคน” คำว่าสร้างคน คือ “การสร้างบัณฑิต” นั่นเอง กล่าวคือ วิชาศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การสร้างบัณฑิต

ส่วนวิชาเฉพาะวิชาชีพ เป็นการสร้างเครื่องมือให้บัณฑิต เพื่อนำเครื่องมือนั้นไปใช้ในทางที่ถูกต้อง และเหมาะสม ไม่นำเครื่องมือไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เอาเปรียบผู้อื่นแล้วทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น หรือก่อความเสียหายต่อสังคมตลอดจนมนุษยชาติ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เพื่อความดีงามสร้างสรรค์ ชีวิตและสังคม รวมถึงการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในการดำเนินชีวิต เช่น การเป็นครู การเป็นแพทย์ การเป็นทนาย การเป็นเกษตรกร เป็นต้น

หากไม่สามารถสร้างคนให้เป็นบัณฑิตได้ แม้ว่าจะสร้างเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมืออย่างดีและมีประสิทธิภาพมากเพียงใด แต่คนใช้เครื่องมือไม่เป็นบัณฑิตอาจจะนำเครื่องมือนั้นไปใช้ในทางที่ผิดและเป็นโทษ อย่างที่โบราณกล่าวไว้ว่า “ยื่นดาบให้แก่โจร” ดังนั้นการสร้างคนให้เป็นบัณฑิตจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก

ช่วง 30-40 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มักพูดถึงคำว่า “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์” คือ การพัฒนาสังคม หรือพัฒนาประเทศชาติ ในยุคปัจจุบันนี้ เป็นผลมาจากการพัฒนาในยุคอดีตที่ผ่านมา ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นการพัฒนาไม่ถูกต้อง เนื่องจากไปเน้นแต่ความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ มุ่งความเจริญด้านวัตถุมากเกินไป จนเกิดผลร้ายแก่จิตใจและสังคม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญ และพัฒนาเศรษฐกิจ ก็คือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งประเทศไทยก็มีกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในปี พ.ศ.2530 เห็นว่าการพัฒนาแบบดังกล่าวผิด กระแสโลกได้สร้างให้เกิดแนวคิดใหม่ในการพัฒนา เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน” หรือ Sustainable Development และ มีการประกาศแนวคิดใหม่ริเริ่มตามมา คือ “การพัฒนาเชิงวัฒนธรรม” หรือ Cultural Development

ปี พ.ศ. 2531-2540 เป็น “ทศวรรษโลกแห่งการพัฒนาเชิงวัฒนธรรม” การพัฒนาของแนวคิดนี้เป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนา ซึ่งเปลี่ยนจุดเน้นของการพัฒนาจากเศรษฐกิจไปเน้นเรื่องการดำรงอยู่ของสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วน “การพัฒนาเชิงวัฒนธรรม” เน้นที่ตัวบุคคลเป็นหลัก

ในปี พ.ศ. 2501-2504 ประเทศไทยเรามีแผนพัฒนาเกิดขึ้นครั้งแรก แผนพัฒนาฉบับแรกเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียว ต่อมาก็เติม “และสังคม” เข้าไป พอผ่านไป 4 แผน ก็หันมาเน้นที่จิตใจมากขึ้น แล้วก็เอาเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มเข้ามา ตอนหลังก็เน้นเรื่อง “คน” มากขึ้น จนกระทั่งมาวางแผน 8 เน้นเรื่องคนเป็นพิเศษ จนถึงแผนพัฒนาที่ 12 แผนพัฒนาในปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยเรามีแผนพัฒนาคน คือ พัฒนาในฐานะที่เป็นคนเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความเป็นคนที่สมบูรณ์ หรือมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น ซึ่งจำเป็นต้องเป็นเครื่องมือของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม หมายความว่า คนที่สามารถมีความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง การพัฒนาคนหรือการทำให้เขามีชีวิตที่ดี งดงาม ประณีต มีอิสรภาพ มีความสุข ความเป็นคนเต็มคนในตัว

ในการศึกษาจะกล่าวได้ว่า วิชาศึกษาทั่วไป เป็นวิชาสำหรับพัฒนามนุษย์ หรือพัฒนาคนในฐานะเป็นตัวคน จนกระทั่งให้คนนั้นเป็น “บัณฑิต” ส่วนวิชาประเภทวิชาเฉพาะวิชาชีพ เน้นการพัฒนาคนในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์มีหน้าที่สร้างเครื่องมือและความสามารถจะใช้เครื่องมือนี้ให้แก่คนที่จะเป็นบัณฑิต โดยพัฒนาคนนั้นในฐานะเป็นทรัพยากรของสังคม เพื่อให้เขาเป็นองค์ประกอบหรือเป็นปัจจัยที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ในการสร้าง ความเจริญทางเศรษฐกิจ และความเจริญด้านอื่น ๆ ของสังคม การศึกษาพัฒนาคนเพียงในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สนองความต้องการของสังคมหรือตามสังคม แต่การที่จะตามสังคมอย่างเดียวคงไม่ถูกต้อง แท้จริงแล้ว “การศึกษาต้องนำสังคม” ไม่ใช่คอยตามสังคม หมายความว่า สังคมนี้อาจจะเดินผิดทางก็ได้ ถ้าเราได้แค่ผลิตคนมาสนองความต้องการของสังคมให้ได้ กำลังคนมาในด้านนั้น ๆ ถ้าสังคมเดินผิดพลาด การศึกษาก็ผิดพลาดด้วย กำลังคนที่ได้มาเป็นผลของการศึกษาที่ผิดพลาด “คน” จะต้องต้องมีสติปัญญาความรู้ความคิด เช่น ต้องรู้เท่าทันสังคม รู้กระทั่งว่า สังคมเดินทางผิด หรือเดินทางถูก แล้วจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งจะทำให้ได้ก็ด้วยการพิจารณาตัวคนให้เป็น “ผู้นำ” การเปลี่ยนแปลงได้

จากการเปรียบเทียบสองวิชานี้ จะเห็นความสำคัญของวิชาการศึกษาทั่วไปได้มากและวิชาเฉพาะวิชาชีพมีความสำคัญ ท้ายสุดนี้ผู้เขียนเห็นคล้ายตามกับมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ว่าครูผู้ที่จะมาสอนวิชาศึกษาทั่วไป ต้องสอนคนให้เข้าใจสถานการณ์ของโลก รู้โลกและรู้ชีวิต เข้าถึงสัจธรรมความจริง มีคุณโทษดีเสียเป็นอย่างไร สามารถที่จะนำการเปลี่ยนแปลงได้ การที่จะมีชีวิตที่ดีงามสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และริเริ่มสร้างสรรค์สังคมได้นั้น ครูผู้สอนต้องมีสติปัญญา ต้องปรับตัวรู้เท่าทันกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ตระหนักในความสำคัญและความรอบคอบ และสอนความรู้วิชาชีพให้แก่ศิษย์ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการเล่าเรียนไปทำประโยชน์ต่อสังคม สร้างสรรค์ชีวิตและสังคมบนพื้นฐานของความดีงาม รวมถึงการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในการดำเนินชีวิต ให้สมกับคำที่ว่า “การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำสังคม”(วิชัย เทียนถาวร, 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

สาระสำคัญของกรอบรูปแบบและเค้าโครงเบื้องต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สอดรับกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว 20 ปี ในลักษณะของการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ระยะยาวลงสู่การปฏิบัติในช่วงเวลา 5 ปี โดยรูปแบบและเค้าโครงเบื้องต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ส่วนที่ 2 การประเมินสถานะของประเทศ

ส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายในภาพรวม

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ส่วนที่ 5 การขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลแผนพัฒนา

กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมาย

1. กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีความต่อเนื่องจากวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และ กรอบหลักการของการวางแผนที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน ให้ความสำคัญกับมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ของประเทศ จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ

2. การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Country Strategic Positioning) เป็นการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

1. การยกระดับประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง
2. การพัฒนาศักยภาพคน เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และการสร้างสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ
3. การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
4. การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5. การบริหารราชการแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพ

วางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี เป็นแผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว

รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ เร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระยะยาว ครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคง มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศจะต้องมีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวที่ชัดเจน โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

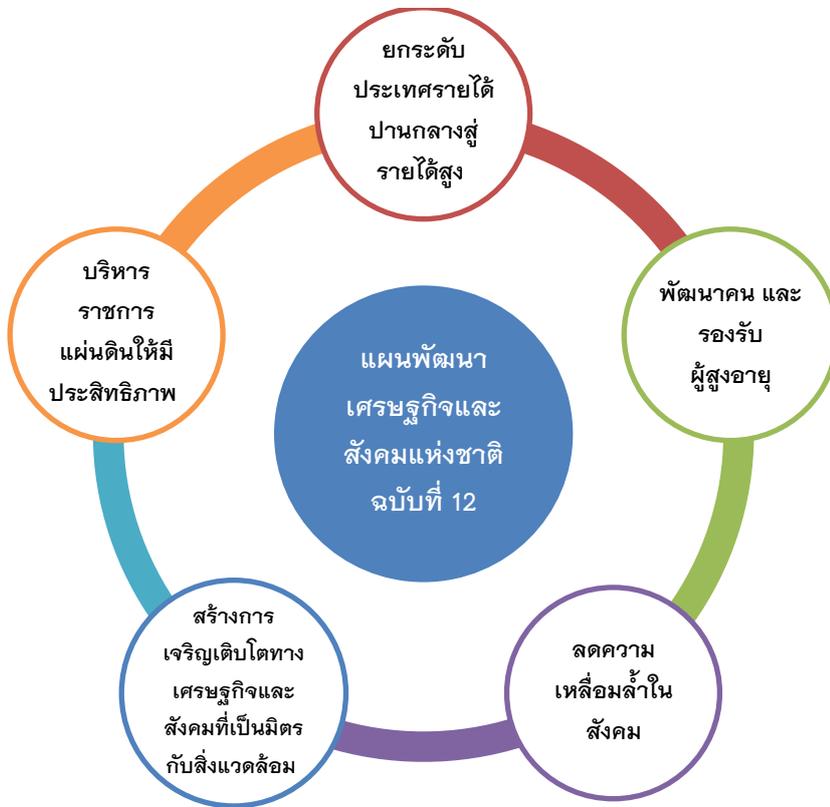
สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศในระยะ 5 ปี จะยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อนหน้า เพื่อให้การพัฒนาในทุกด้านรวมกันบนทางสายกลาง โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี สอดคล้องกับภูมิสังคม การพัฒนาทุกด้าน มีดุลยภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์ มีความสอดคล้อง เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคมนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา (ชุมชนคนท้องถิ่น, 2560)

บทสรุป การศึกษาสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำสังคม

การการศึกษาสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำสังคม เป็นการพัฒนาดคน เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ ให้เป็นบุคคลที่มีจิตใจผ่องใสเป็นปกติ ยึดถือค่านิยมที่ถูกต้อง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา โดยนำความรู้วิชาศึกษาทั่วไปและวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพให้ตัวบุคคล โดยยึดหลักความถูกต้องและความเหมาะสม ไม่นำเครื่องมือไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน เอาเปรียบผู้อื่น ทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น หรือก่อความเสียหายต่อสังคมตลอดจนมนุษยชาติ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เพื่อพัฒนาสู่การผู้นำสังคมที่ดี คือ ผู้นำเป็นคนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลและควบคุม ให้บุคลากรของปฏิบัติงานต่างๆให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยนำทฤษฎีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบแนวทางของการประยุกต์ในสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำสังคมตามกรอบแผนผังที่ได้ระบุใน 5มาตรฐานต่างๆที่จะนำพาพัฒนาบัณฑิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้ ให้การศึกษาให้ตัวกลางในการสร้างบัณฑิตเพื่อเป็นผู้นำสังคม ซึ่งยึด คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน นำความรู้ที่ได้จากการเล่าเรียนไป ทำประโยชน์ต่อสังคม สร้างสรรค์ชีวิตและสังคมบนพื้นฐานของความดีงาม รวมถึงการนำไปใช้ในการ ประกอบอาชีพในการดำเนินชีวิต ให้มีความสำคัญกับมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ของประเทศ จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงตามกรอบนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในศตวรรษที่ 21 และมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถในเรื่องของนวัตกรรมตามกรอบและแนวทางของการศึกษา ในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงและยั่งยืน สร้าง ความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้การ พัฒนาในทุกด้านรวมกันบนทางสายกลาง โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- ชุมชนคนท้องถิ่น. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.thailocalmeet.com/index.php?topic=636680>
- ณัฐมล พรมาหา. (2556). *ความหมายของสังคม*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <https://sites.google.com/site/30261bambuckk/khwam-hmay-kar-xyu-rwm-kan-laea-xngkh-prakxb-khxng-sangkham>
- ทวีศักดิ์ กรโยชัย. (2555). *ผู้นำที่ดี*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/soc/16.htm>
- นันทพงศ์ ปุณชันธ์. (2560). *ความหมายการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <https://sites.google.com/site/nanthphngs/kar-suksa>
- วิชัย เทียนถาวร. (2560). *การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเป็นผู้นำสังคม*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.matichon.co.th/news/607868>
- วรรณช ตุนทกิจ. (2553). *ความหมายการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.km.skn.go.th/?name=research&file=readresearch&id=17>
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2553). *ความหมายของบัณฑิต*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก http://www.kalyanamitra.org/th/mngkhlchiwit38_detail.php?page=91
- พระมหาหรรษา นิธิบุญยากร. (2553). *ความหมายของบัณฑิต*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/401798>
- ศิริพงษ์ ศรีชัยธรรมรัตน์. (2554). *ผู้นำที่ดี*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.sombatlegal.com/index.php?lay=show&ac=article&id=421796>
- อภิชัย ธีรทัต. (2555). *ความหมายของผู้นำ*. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/201434>